



Myndigheten för
samhällsskydd
och beredskap

FORSKNING/STUDIE

Wahhabism i Sverige

Nätverk, praktiker och mission

Wahhabism i Sverige: Nätverk, praktiker och mission

Tidsperiod: 2018-2021

Utförare: Linnéuniversitetet, Malmö universitet, Stockholms universitet, Södertörns högskola

Ansvarig: forskare/författare Susanne Olsson, Anne Sofie Roald, Simon Sorgenfrei, Jonas Svensson

Kort sammanfattning Projektet Wahhabism i Sverige: Nätverk, praktiker och mission har analyserat aspekter av wahhabistisk missionsverksamhet i Sverige. Primärmaterialet har bestått av naturalistiskt data från öppna on-line-källor producerade av framförallt två svenska puritana, salafistiska grupperingar. Det analyserade materialet kan inte sägas utgöra exempel på oegentlig informationspåverkan.

© Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB)

MSB:s kontakt: Enheten för forskning och utvärdering
forskning@msb.se

Tryck: DanagårdLITHO

Publ. nr: MSB1893- december 2021

ISBN: 978-91-7927-223-4

MSB har beställt och finansierat genomförandet av denna forskningsrapport. Författarna är ensamma ansvariga för rapportens innehåll.

Innehåll

WAHHABISM I SVERIGE: NÄTVERK, PRAKTIKER OCH MISSION	4
Avgränsning och definition	4
Material och metoder	6
Resultatsammanfattning	9
Darulhadith	9
Islam.nu	11
Saudisk informationspåverkan	14
Referenser i rapporten	17
Onlineresurser:	18
Projektpublikationer	19

Wahhabism i Sverige: Nätverk, praktiker och mission

Projektet Wahhabism i Sverige - nätverk, praktiker och mission har genomförts av Susanne Olsson, Anne-Sofie Roald, Simon Sorgenfrei och Jonas Svensson. Resultaten från arbetet finns primärt redovisat i artiklar och bokkapitel, varav några är publicerade och andra under publicering i eller inskickade till peer-review tidskrifter och böcker. Dessa artiklar täcker in ett bredare område än det som redovisas nedan och innefattar också artiklar om t.ex. metoder för att analysera mediediskurs om "extrema" och "radikala" muslimer (t.ex. Svensson 2021a), ofta förekommande begrepp i akademiska och andra offentliga samtal om fundamentalistisk och politisk islam (t.ex. Olsson & Sorgenfrei 2021; Olsson 2020c) samt informationspåverkan i relation till muslimska ungdomar (Roald 2021).

Denna rapport är en sammanfattning av delar av forskningsinsatsen, genom att den översiktligt redogör för bakgrunden till projektets forskningsfokus och de resultat som uppnåtts. För den som önskar en helhetsbild av resultaten av forskningen hänvisas till de från projektet stammande vetenskapliga publikationerna vilka listas i slutet av rapporten.

Avgränsning och definition

Projektets övergripande syfte har varit att analysera aspekter av wahhabistisk missionsverksamhet i Sverige. Samtidigt har vi i de publicerade artiklarna oftare använt oss av begreppet salafism. Det kräver en förklaring.

I antologibidraget "Salafism" (Olsson & Sorgenfrei 2021) redogörs för vår förståelse av begreppet. De rörelser för vilka vi använder paraplybegreppet salafism eftersträvar alla att återskapa vad de uppfattar vara autentisk islam. Denna autentiska religionsutövning, menar de, uppenbarades i Koranen och praktiserades av Muhammed och de tre första generationerna muslimer. I det stora textkorpus som ibland hänvisas till som Sunnah (vilket också kan förstås mer abstrakt som Muhammeds och hans följeslagares "sed") finns berättelser (hadither) nedtecknade om vad Muhammed har sagt och gjort. Dessa berättelser ger information om de tidiga muslimernas handlingar och liv, vilka ska imiteras i detalj (*ittibā'*). Sunnah ska vägleda salafisternas liv i alla aspekter. (Olsson 2019; Olsson & Svensson kommande) De första generationerna av muslimer benämns *al-salaf al-sālih*, de "rättrådiga föregångarna", därav *salafism*.

De allra flesta muslimer anser det som en religiös plikt att vörda Koranen, Muhammed och de första generationerna. Vad som är utmärkande för salafister är att de avfärdar de muslimska traditioner som utvecklats från 700-talet och framåt. All form av tro och praktik som inte kan härledas till de första generationerna muslimer betraktas som innovationer (*bid'a*) och avsteg från eller tillägg till ren islam. En central ambition hos salafister är att ur tro och praktik rensa bort sådana innovationer.

Trots att de muslimer vi här benämner salafister delar denna grundläggande övertygelse, finns också skillnader inom gruppen. Vi skiljer mellan tre idealtypiska underkategorier baserat framför allt synen på politik och på våld som politisk metod:

- 1) Inom *puritansk salafism* förespråkas inte våld som metod och man tar avstånd från politiskt engagemang. Fokus ligger på att odlandet av rituell och religiös "renhet" hos individen i förlängningen leder till ett islamiskt samhälle.
- 2) Inom *politisk salafism* avvisas också vanligtvis våld som metod, men man accepterar politisk aktivism, även partipolitik, i arbetet för ett islamiskt samhälle.
- 3) Inom *våldsorienterad salafism* menar man att våld och revolution är legitima metoder för att uppnå målet om ett islamiskt samhälle.

I Sverige finns inte partipolitiskt engagerade salafister. De enda som öppet förespråkar bildandet av ett islamiskt parti i Sverige är den missionerande gruppen Hizb ut-Tahrir. De är dock inte salafister i synen på vad som utgör autentisk islam, och har därför inte fått något större utrymme i projektet (se dock Olsson 2021).

Wahhabism förstås i rapporten som en specifik form av salafism genom sin starka koppling till den hanbalitiska rättsskolan. Den hanbalitiska rättsskolan är den av de fyra sunnitiska lagskolorna som starkast betonar vikten av att följa Koranens och Sunnahs bokstav och i möjligaste mån undvika tolkningar baserade på förnuftsresonemang. Wahhabism uppstod på den arabiska halvön under 1700-talet och har kommit att bli den dominerande formen av islam i Saudiarabien. Sedan början av 1960-talet har Saudiarabien bedrivit en aktiv och global missionsverksamhet, dels genom den missionerande organisationen Muslim World League (MWL) och dels genom det islamiska universitetet i Medina (IUM). MWL, grundat 1962, syftar till att sprida saudisk wahhabism globalt. MWL hade tidigt kontakter med muslimer i Sverige (Sorgenfrei 2018). IUM har bedömts utgöra en viktig institution för att föra ut en saudisk islamtolkning och saudiskt inflytande i världen (Farquhar 2013). Dessa institutioner är nära kopplade till den saudiska monarkin och representerar en tolkning som anser det vara illegitimt att protestera eller revoltera mot statsmakten.

Material och metoder

Som primärmaterial har vi använt oss av naturalistiskt data från öppna källor. Med naturalistisk avses data som är oberoende och opåverkad av själva forskningsprocessen. I vårt fall har det i hög grad handlat om material publicerat on-line. Detta är ett medvetet val i relation både till projektets omfattning och till forskningsfrågans känslighet.

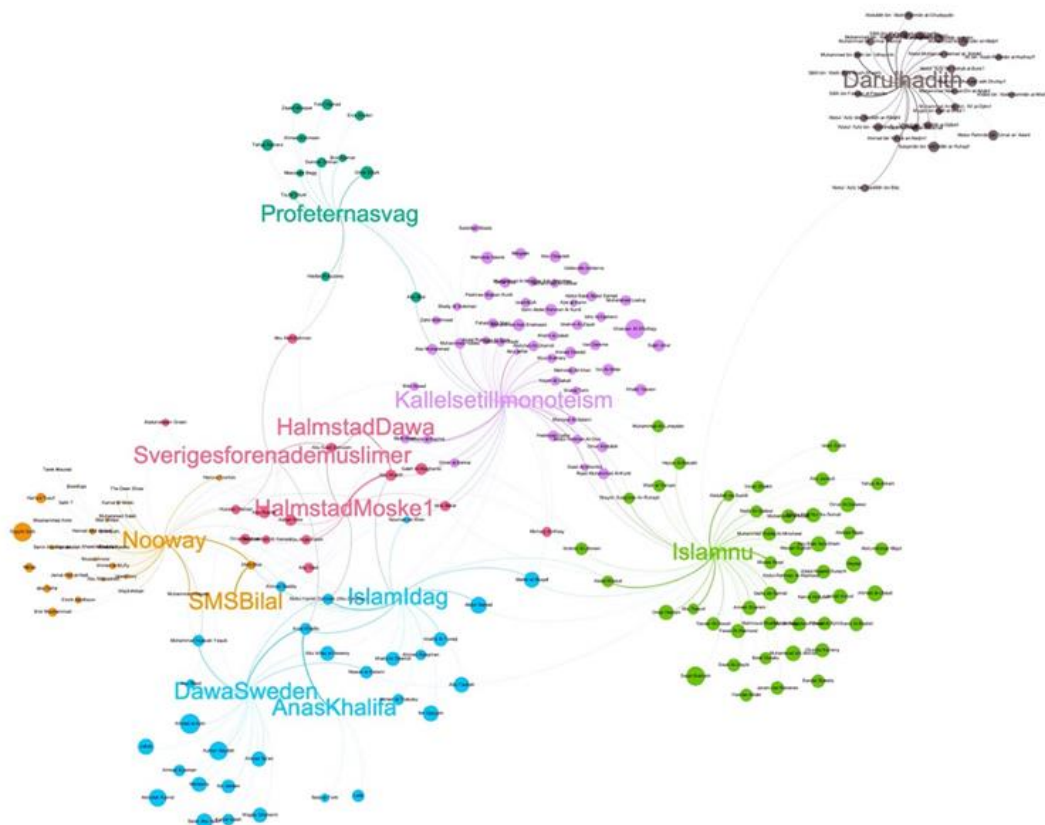
Att genom intervjuer samla in information för forskning är tidskrävande och genererar förhållandevis lite data. Dessutom gör forskningsfrågans känslighet och den misstänksamhet som finns i det offentliga samtalet mot islamisk informationsspridning att det blir svårt att bedöma värdet i eventuella informanternas svar.

Forskningsfrågans kontroversiella karaktär är också skälet till att vi i möjligaste mån avstått från att nyttja sekundärkällor i form av granskningar av de berörda miljöerna i svensk etablerad och alternativ media, då sådana sekundärmaterial har ett svagt källvärde och i många fall kan misstänkas vara tendentiöst. Sekundärmaterial i form av tidigare forskning på området salafism i Sverige har dock brukats.

Datainsamling on-line har också varit motiverad av att forskning på nutida islam i Sverige visar på den ökade betydelsen av sociala media och internet för informationsspridning och informationsinhämtning. Det är också en rik källa för just naturalistiska data. Samtidigt är mängden tillgängligt material här mycket stort och svåröverskådligt. Av det skälet har en del av projektet varit inriktad mot att utveckla datorassisterade metoder för insamling och analys i syfte att underlätta motiverade och ändamålsenliga urval av material. Datainsamling har varit begränsad till öppna data. I de fall då automatisk datainsamling inte varit möjlig, eftersom källorna inte tillåter sådan (detta gäller till exempel de på innehåll rika källorna Facebook och Instagram) har manuell insamling tillämpats. Projektet har alltså tvingats förhålla sig till en urvalsproblematik. Islamologiska förkunskaper och de datorassisterade metoderna har här varit två centrala element för att kunna göra ett rimligt urval av material för vidare analys.

Ett första steg i forskningsprocessen var att identifiera lämpliga objekt för fördjupade studier. En väg mot detta var en initial analys av material tillgängligt på videodelningssajten YouTube. I identifikationen av lämpliga kanaler användes en omfattande inventering av salafistiska grupper i Sverige (Ranstorp et al 2018). När det gäller islamisk informationsspridning via öppna källor i Sverige är YouTube en viktig kanal som kan fungera som proxy för grupperns inflytande, popularitet och genomslag. Dessutom tillhandahåller YouTube, genom en publik API, enkel tillgång till metadata. Då projektets fokus ligger på wahhabistisk islam och eventuellt Saudiarabiskt inflytande gjordes tidigt i projektet en

rudimentär nätverksanalys av metadata för drygt 6 900 videor i olika salafistiska YouTube-kanaler. Antagandet var att de olika kanalernas förhållande till varandra och till ett större salafistiskt religiöst landskap skulle speglas i vilka personer som framträdde i kanalernas videor:



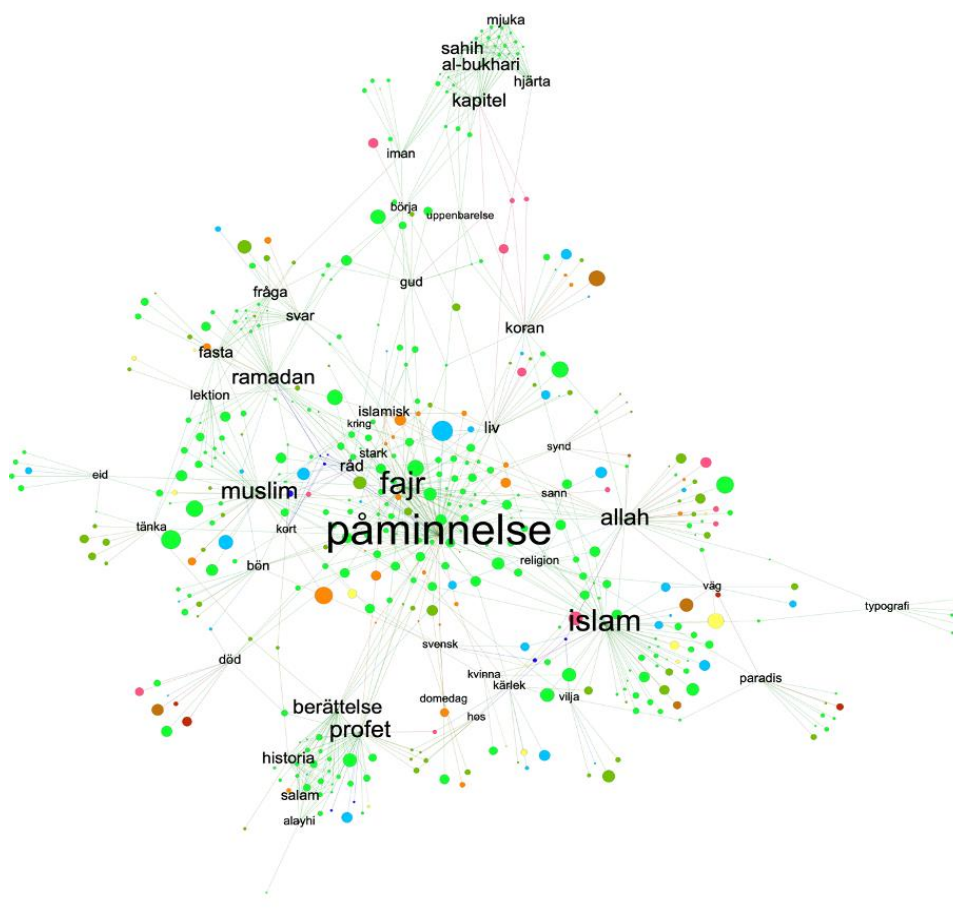
III. 1

Som vi kan se (III. 1) framträdde vissa kluster. Två av dessa framstod som särskilt intressanta för vidare studier, men av olika skäl. Bakom det kluster som återfinns längst upp till höger i grafen ligger videomaterial kopplade till kanalen *Darulhadith*, vilket i sin tur är knutet till en hemsida, en Facebooksida och ett Twitterkonto. Det intressanta med denna grupp är dels att antalet videor är mycket stort (2711, fördelat på två kanaler efter namnbyte 2016) samt att de personer som återfinns i videomaterialet nästan uteslutande är religiöst lärda från det saudiarabiska wahhabistiska etablissemangen.

Bakom den andra gruppen, också placerad till höger i grafen, ligger videor publicerade av predikanter med hemsidan *islam.nu* som bas för sin verksamhet. Projektets publikationer har särskilt fokuserat denna grupp. Detta motiveras dels av vetskapen att flera inom gruppen har genomgått religiös utbildning i Saudiarabien, dels att vidare analys av metadata från YouTube och kompletterande webometrisk analys indikerade att denna grupp är Sveriges mest populära salafistiska gruppering (Svensson 2020; Svensson 2021b).

Det kan i nätverksanalysen ovan också noteras att de grupper som tenderar att hamna i ett kluster längst ner till vänster också är grupper som redan blivit föremål för mer ingående studier (Ranstorp et al 2018). Här är heller inte kopplingen till Saudiarabien och den wahhabistiska traditionen lika tydlig.

Det bör noteras att analysen av YouTubevideor och popularitet i projektet fungerat som en proxy för popularitet generellt. Resultatet stöds dock också av andra mått (t.ex. antal följare på Facebook och Instagram). Den dominans Islam.nu har i den svenska salafistiska miljön kan också illustreras med nedanstående graf (Ill. 2) över tematik i de ca 300 mest populära videorna i svenska salafikanaler på YouTube (Svensson 2021b). Varje punkt i representationen representerar en video. Storleken representerar popularitet, och avstånden mellan punkterna visar överlappning i innehåll baserat på ord som förekommer i videotitlar. Färgen representerar kanal. Som kan noteras här är det en tydlig övervikt av ljusgröna punkter. Dessa representerar videor från Islam.nu.



III. 2

Således har vi inom projektet identifierat två grupperingar inom svensk wahhabistiskt orienterad salafism vars offentliga material blivit utgångspunkt för flera analyser inom ramen för projektet. Nedan följer en sammanfattning av resultatet. För mer ingående analyser hänvisas till de artiklar som sammanfattningen bygger på.

Resultatsammanfattning

Även om de två grupperna som här fokuseras har nämnts i senaste tidens forskning och offentliga debatt om salafistisk islam, har de inte blivit föremål för närmare granskning och analys. Detta är förmodligen för att den verksamhet de bedriver inte är av sådan art att den väcker misstankar om att grupperna skulle utgöra ett direkt hot mot samhället. De kan tydligt placeras inom kategorin "puritansk salafism".

Darulhadith

Gruppen Darulhadith är helt och hållet nätbaserad i sin aktivitet. Det enda som är känt om dem är att de har sin bas i Malmö. I sin

utåtriktade verksamhet är de anonyma. Anledningen till att vi inom detta projekt inte valt att gå vidare och undersöka gruppens sammansättning och verksamhet är att redan de första analyser som gjordes av deras mycket omfattande informationsproduktion gav tydliga indikationer på att de, till skillnad från Islam.nu, har ett marginellt inflytande. De är dock intressanta som ett exempel på omfattande *spridning* och anpassning (genom översättning) av material med stark koppling till ett wahhabistiskt/salafistiskt idékomplex (Olsson 2020a).

Gruppen har två YouTubekanaler kopplade till sig (efter ett namnbyte 2016) som vid en inventering 2020 innehöll över 2 700 videor. Knutet till gruppen finns också en Facebooksida och ett Twitterkonto, men framför allt en hemsida där litteratur i form av e-böcker, och inte minst en mycket omfattande samling "artiklar" återfinns. Översättningar av texter med ursprung i inspelat tal eller texter från saudiarabiska lärda utgör den ojämförligt största delen av gruppens informationsproduktion. Vid en inventering i juni 2019 fanns här totalt över 20 000 sådana texter. En nedladdning och analys av dessa har genomförts inom ramen för projektet och resultatet finns redovisat i Svensson 2020. Kort sammanfattat är detta att Darulhadiths egna bidrag till wahhabistisk informationsspridning i Sverige är begränsat till översättningsverksamhet som sträcker sig tillbaka till 2002, men som ökar dramatiskt i omfattning från 2014 och framåt. Den utan tvekan vanligast förekommande auktoriteten är den saudiske lärde al-Fawzan (f. 1933), som är medlem i flera av de mest auktoritativa wahhabistiska organen i Saudiarabien. En analys av de övriga källor som gruppen använder för informationsförmedling (YouTube, Facebook och Twitter) tyder på att deras genomslag är minimalt (Svensson 2020). Videorna som produceras och publiceras på YouTubekanalen är i stort sett bara ljudfiler med översättningar, och desamma som återfinns i textform på hemsidan. I jämförelse med andra YouTubekanaler är Darulhadiths kanaler i bottenskiktet när det gäller olika popularitetsmått (Svensson 2021b).

Inga mönster kunde återfinnas vid datorassisterad fjärrläsning av de drygt 20 000 texter som publicerats på hemsidan. Närmare analys av ett mindre urval texter som publicerats på sajten, med avseende på kön och genusrelationer liksom på retorik riktad mot andra muslimska grupper, pekar inte på en tematik betingad specifikt av den svenska kontexten, eller anpassad till en svensk muslimsk publik (Olsson 2017; Olsson 2020a). Det förefaller som att den informationsspridning som Darulhadith ägnar sig åt snarast är att tolka som ett uttryck för en from underkastelse under de som uppfattas som religiösa auktoriteter, än ett aktivt försök att påverka svenska muslimer i en wahhabistisk riktning.

Islam.nu

Flera av projektets publikationer berör gruppen bakom hemsidan Islam.nu. Som nämnts ovan är detta en följd av två överväganden: projektets fokus på *wahhabistisk* salafism och den koppling som finns mellan företrädare och utbildningsinstitutionen i Saudiarabien och analyser av öppna datakällor som alla pekar mot att just denna grupp är den i nuläget mest betydelsefulla salafistiska grupperingen i Sverige.

Bakgrund

Islam.nu är adressen till gruppens webbsida, men används också som namn på deras olika sociala medieplattformar. De använder också namnet som ett organisations- eller företagsnamn och det återfinns på de produkter och tjänster de erbjuder – som kurser, böcker, applikationer och annat. De drivande predikanterna bakom Islam.nu har sin utbildning från det islamiska universitetet i Medina (IUM) i Saudiarabien. IUM bildades 1961 och är uttryckligen en institution som bildades med ett politiskt syfte och avser att utbilda missionärer från andra länder. De studenter som antas sponsras med stipendium för att möjliggöra studievistelsen (Farquhar 2013:226-228). IUMs verksamhet utgör ett sätt för Saudiarabien att sprida sin wahhabistiska tolkning globalt och syftar till att sprida en islamtolkning som inte förespråkar aktivism eller revolt och som utifrån våra analyser sannolikt påverkar åtminstone budskapen på Islam.nu (Olsson 2020b).

Informationsspridning

Likt Darulhadith publicerar Islam.nu mängder av information på sin hemsida, på Facebook, YouTube och på Instagram. I de artiklar som producerats inom ramen för projektet återfinns ett par fallstudier av detta innehåll. Urvalet av material för närmare analys har dels gjorts på basis av en under projektiden aktuell fråga (Covid), dels med utgångspunkt i datorassisterade analyser av tillgänglig metadata för visst material, analyser som har kunnat visa vilka enskilda element i den totala mängden material som på grund av den uppmärksamhet de rönt hos en publik är värda att studera närmare (Olsson, Sorgenfrei, Svensson, kommande).

Arbetet i projektet har gång på gång aktualiserat den metodiska frågan om urval. Framför allt expansionen inom sociala medier har gjort att mängden material potentiellt intressant för närmare analys inom ett fält som islamisk informationspåverkan i Sverige är mycket stort, och i många fall också svåröverskådligt på grund av sin karaktär. Så återfinns till exempel på Islam.nus hemsida över 1 500 inspelade föreläsningar och predikningar på svenska. En

kartläggning av innehållet i dessa skulle kräva en genomlysning som skulle ta ett års heltidsarbete för en person i anspråk. Därför har också projektets metodutvecklande del i hög grad fokuserat datorassisterade metoder för ändamålsenligt urval. Förutom ovan nämnda analyser av metadata från YouTube återfinns inom projektets ramar en experimentellt orienterad studie där automatiserad transkribering av tal via Google Speech to Text i kombination med nätverksanalys av de transkriberade texterna använts i syfte att identifiera tematiker i 208 föreläsningar från Islam.nu (Svensson, under peer-review).

Vad lär de ut?

Gruppen står i en puritansk salafistisk tradition som av hävd tar avstånd från politisk intervention och dessutom av tradition har vänt sig mot revolter och uppror. Våra översiktliga analyser har heller inte visat att de engagerar sig i partipolitik i sina kanaler eller predikningar och inga diskussioner om valdeltagande eller andra aktuella politiska frågor tas upp. Det finns en stark dominans för material som berör den enskildes tro och praktik, och utläggningar av detaljer in detta avseende, t.ex. hur man rätt utför olika typer av bön. Här finns också indikationer på en självbild som präglas av att gruppen ser som sin uppgift att informera och "påminna" trosfränder om vad som är den sanna och rätta vägen, också här med fokus framför allt på ritualer. Förvisso kan vi konstatera att de även ibland berör frågor som kan klassas som politiska genom exempelvis föreläsningar om islamofobi och om könsroller. De bemöter uppfattad kritik av islamiska könsroller och presenterar en könskonservativ tolkning. Till skillnad från Darulhadith undviker de däremot detaljerade diskussioner och nämner inte några exempel på texter som kan uppfattas som problematiska i förhållande till jämställdhet (Olsson 2020a; Olsson, Svensson & Sorgenfrei kommande)

Inget större utrymme ges till den svenska kontexten om det inte talas om exempelvis islamofobiska attityder. Ett exempel på en pragmatisk hållning gentemot svenska myndigheter framträdde under pandemin 2020. En av artiklarna inom projektet har analyserat hur gruppen förhöll sig till Covid-19 och noterade hur de regelbundet uppmanade sina anhängare att lyssna till och lyda de svenska myndigheternas rekommendationer. Deras islamtolkning framställdes som ett komplement till myndigheterna och skolmedicinen. Budskap om pandemin paketerades också på ett sätt som kunde ses följa en missionsstrategi, vilken syftade både till att stärka både muslimsk individuell fromhet och muslimsk gemenskap (Sorgenfrei 2021c).

Metoder

Islam har huvudsakligen etablerats i Sverige genom invandring från muslimska majoritetsländer och idag finns de stora muslimska traditionerna etablerade i Sverige. Även om de flesta religiöst engagerade personer i Sverige "ärver" sin religiositet inom familjen, påverkar också så kallad religiös mobilitet och individers val religiösa engagemang och aktiviteter. Man kan tala om att det finns en religiös marknad och på en sådan konkurrerar inte religiösa aktörer endast med varandra, utan även med andra fritids- och självförverkligande verksamheter och aktiviteter. Internationella studier har visat att det blivit vanligare att religiösa organisationer använder sig av marknads- och varumärkesstrategier för att attrahera följare. Detta gäller även i Sverige, och inte minst för salafistiska missionärer.

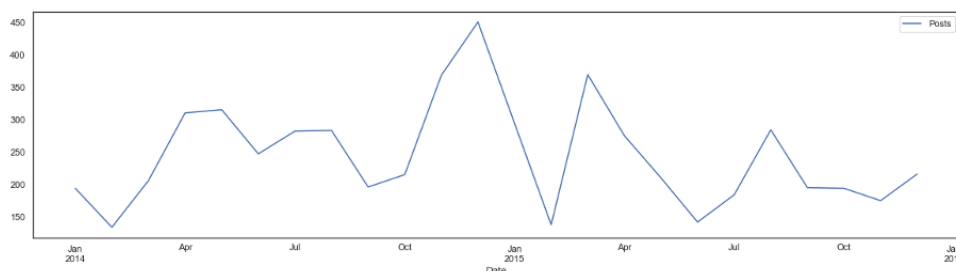
I en av projektets artiklar analyseras hur predikanterna som driver Islam.nu använt sociala medier på ett sätt vi känner igen från andra sammanhang. I likhet med så kallade influencers vill de locka till sig följare, få dessa följares förtroende och påverka deras beslut och livsstilsval. I artikeln analyseras deras användande av Facebook, Instagram och andra sociala medieplattformar som en strategisk metod för att bygga en varumärkeskultur runt de produkter de erbjuder – kurser, predikningar, böcker – och i förlängningen också kring den islam som de missionerar. De framställer sig som religiösa auktoriteter och representanter för vad de menar vara en autentisk islam, i motsats till vad de menar vara en "kulturell islam" och inte minst i motsats till den icke-islamiska majoritetens livsstil (Sorgenfrei 2021a). Detta arbete ska då ställas i relation till att Islam.nu visat sig vara den mest populära salafistiska on-linemiljön.

Finansiering

Islam.nu framhåller på sin webbsida att de inte tar emot pengar vare sig från svenska eller andra stater. I stället tycks de samla in medel till sina verksamheter genom så kallad crowdfunding och i en av projektets artiklar följdes och analyserades särskilt en crowdfundingkampanj som kallades #karavanen. Analysen lyfte fram hur kampanjen, förutom att samla in medel, kan förstås som ett sätt att missionera och attrahera nya följare, men också att engagera och aktivera befintliga följare. Dessa uppmanades att donera medel och dela informationen vidare, och blev på så vis själva aktiva i missionsarbetet. Artikelns analys visar också hur kampanjen byggde på marknadsföringsstrategier och ett framträdande motiv var att skapa en stark in-gruppskänsla genom att vända sig mot islamofober som ut-grupp (Sorgenfrei 2021b).

Saudisk informationspåverkan

Givet orienteringen av underkastelse under det saudiarabiska religiösa etablissemang och den mycket stora arbetsinsats som uppenbarligen krävts under vissa perioder för att producera materialet på hemsidan Darulhadith.com och i de två YouTube-kanaler som är kopplade till denna, väcks frågan om eventuell finansiering från främmande makt. Gruppen själva, i likhet med Islam.nu, avvisar bestämt och uttryckligen detta på sin hemsida.¹ Vid ett skede i projektet tyckte vi oss kunna skönja ett mönster i publiceringsfrekvensen vad gäller artiklar, med distinkta toppar och dalar.



III. 3

Särskilt den topp som här syns i slutet av 2014 och början av 2015 sammanfaller med ökade spänningar mellan Saudiarabien och Sverige som ett resultat av kritik för brott mot mänskliga rättigheter i samband med behandlingen av bloggaren Raif Badawi. Med utgångspunkt i denna observation gjordes en mer grundlig analys av publiceringsmönster på hemsidan i relation till statistik om frekvens av omnämningen av Saudiarabien i svenskt pressmaterial. Det visade sig då att inget tydligt mönster kunde urskiljas. (Analysen finns inte publicerad, men har arkiverats som del av projektets resultat [Svensson, opublicerad]).

Exemplet Darulhadith visar att frågan om informationspåverkan måste innefatta både sändare och mottagare. I ett avseende är Darulhadith den största förmedlaren av information med kopplingar till den wahhabistiska tolkningen av islam som dominerar i det saudiarabiska religiösa etablissemang. Mängden information som återfinns i de olika kanaler som brukas är mycket stor, och kopplingen till Saudiarabien i materialet är total. Men påverkan förutsätter också en mottagare av informationen som låter sig påverkas. Alla de mått som tillämpats här indikerar att den faktiska skaran av mottagare är mycket liten, och att det material som

¹ <https://islam.nu/om-oss/>, besökt 2021-11-25; <https://darulhadith.com/om-oss/>, besökt 2021-11-25.

produceras och offentliggörs med så stor entusiasm, förmodligen har mycket liten reell relevans för en svensk muslimsk publik.

Våra initiala, datorassisterade analyser visade alltså att Islam.nu är den grupp med koppling till Saudiarabien som är mest aktiv på sociala medier och som dessutom genererar flest följariinteraktioner i Sverige. Predikanterna bakom Islam.nu har alla fått sin utbildning vid IUM. Därigenom har Saudiarabien investerat pengar i deras utbildning under åren de var verksamma i landet. Vi har inte inom ramarna för projektet kunnat undersöka i vilken mån de får fortsatt finansiering från Saudiarabien, eller hur deras relationer till landet eller universitetet ser ut i dag.

Som vi har kunnat visa arbetar Islam.nu strategiskt och till synes framgångsrikt på ett sätt som påminner om hur andra influencers arbetar med sociala medier för att bygga upp en följarbas. De finansierar i alla fall delar av sin verksamhet genom crowdfunding och det verkar som att de får in medel som tillåter dem att finansiera böcker, översättningar, appar, webbsida, och turnéer där de delar ut produkterna gratis, samtidigt som de får möjlighet att ibland föreläsa och agera imamer i församlingar runt om i Sverige. De erbjuder också kurser och föreläsningar samt sina produkter i sitt fysiska center i en förort till Stockholm. Om deras "löner" och hyra också finansieras genom dessa donationer har vi inte kunnat undersöka.

Saudiarabien har alltså finansiellt bidragit till deras utbildning, men tycks inte ta ansvar för karriärer och uppehälle därefter. Tillbaka i Sverige uppstår en situation där deras gedigna utbildning från IUM är svår att växla in i anställningar eller uppdrag i majoritetssamhället. Inte heller som imamer i befintliga muslimska församlingar tycks de vara eftertraktade, detta dels för att få församlingar i Sverige har en teologisk inriktning som matchar deras wahhabistiska utbildning och dels för att de som ändå kan vara intresserade av deras teologiska profil inte har råd att anställa dem. De hamnar alltså i en situation där de måste skapa en egen inkomstbringande verksamhet. De måste bli entreprenörer (Sorgenfrei 2021a, 2021b). Om den verksamhet Islam.nu bedriver ska klassas som saudisk informationspåverkan blir därför en tolkningsfråga.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) definierar informationspåverkan som:

[...] potentiellt skadlig kommunikation som främmande makt eller deras ombud ligger bakom (medvetet eller omedvetet). Det handlar om en medveten inblandning från främmande makt i inomstatliga angelägenheter där försök görs att skapa misstro medborgare emellan samt mellan medborgare och stat. Informationspåverkan används för att stötta främmande makts agenda och utformas så att de utnyttjar uppfattade sårbarheter i samhället. Genom att studera ett

samhälle, dess motsättningar, kontroverser och utmaningar riktas insatserna mot dessa sårbarheter i syfte att öka splittringen i landet.

Informationspåverkan kan genomföras som enskilda aktiviteter eller som en del av en större påverkanskampanj. I det senare fallet används ett brett spektrum av tekniker från och utanför kommunikationsfältet. Utöver kommunikativa verktyg används allt ifrån diplomatiska och ekonomiska sanktioner till militära styrkedemonstrationer för att påverka samhället. (MSB 2018:11)

Arbetet mot informationspåverkan motiveras av vikten att värna den fria debatten, yttrandefrihetens principer och det demokratiska samtalet.² I skriften *Att möta informationspåverkan. Handbok för informatörer* heter det att "Fri debatt, åsiktsskillnader och försök till att övertyga människor är viktiga delar i ett välfungerande demokratiskt samhälle" men att kommunikation där "någon fabricerar bevis, använder falska experter eller argumenterar på ett avsiktligt missledande sätt" är en utmaning för den demokratiska processen. Sådan negativ informationspåverkan ska bemötas med "fakta, källkritik och yttrandefrihetens principer i syfte att skydda vårt demokratiska samhälle" (MSB 2018:11). Uppdraget kan antas bli extra utmanande då det rör religiösa rörelser.

Sverige har religionsfrihetslagar och är ett av Europas mest mångreligiösa länder. Med migrationen har flera transnationella religiösa organisationer etablerat sig i landet. Denna situation ökar både möjligheter till olika former av ekonomiska och ideologiska utbyten, men också risker för (medveten eller omedveten) informationspåverkan. Innehållet i *religiös* information är inte av den karaktären att det går att bedöma om den är vilseledande eller om de experter som för fram den (teologer, sektledare, missionärer) är äkta eller falska. Om en viss form av islam framförs som den korrekta av en viss grupp är det inte fråga om information som kan bevisas eller motbevisa. Det handlar om tro, inte kunskap.

Missionsverksamhet i syfte att föra fram den "rätta" läran och påverka människors religionsutövning är central inom många av världens religiösa traditioner och mission syftar till att påverka och övertyga människor om att en viss världsbild och praktik är den bästa. Huruvida budskapet är vilseledande eller ej går inte att bedöma på vetenskapliga grunder.

Arbetet med informationspåverkan inom det religiösa fältet riktar sig inte mot all missionsverksamhet, utan endast mot individer eller

² <https://www.msb.se/sv/amnesomraden/msbs-arbete-vid-olyckor-kriser-och-krig/psykologiskt-forsvar/om-msbs-arbete-med-informationspaverkan/>, besökt 2021-11-25. För MSB:s övergripande uppdrag, se <https://rib.msb.se/filer/pdf/27379.pdf>, besökt 2021-11-25

grupperingar som för fram en främmande makts intressen på ett sätt som kan skada det demokratiska svenska samhället eller individers demokratiska rättigheter i Sverige (för en utförligare diskussion, se Sorgenfrei 2019).

Darulhadith reproducerar, i stor omfattning, vad som kan sägas vara en nära nog officiell saudiarabisk förståelse av islam. Det sätt på vilket de gör det är dock knappast något som i någon större omfattning kan sägas hota det svenska samhället. Budskapet är alltför apart.

Predikanterna bakom Islam.nu har fått sina teologiska utbildningar finansierade av Saudiarabien och missionerar, med viss framgång, en form av wahhabistisk islam i Sverige. På flera punkter predikar de en islamtolkning som går stick i stäv med svenska majoritetsvärderingar rörande inte minst sociala relationer (Olsson, Sorgenfrei & Svensson, kommande). Inom ramarna för föreliggande projekt har vi dock inte kunnat se att Islam.nu medvetet eller omedvetet används för att sprida saudisk oegentlig informationspåverkan av den art MSB och andra myndigheter är satta att bevaka och förhindra.

Referenser i rapporten

Amghar, Samir. 2012. "The Muslim World League in Europe: An Islamic Organization to serve the Saudi Strategic Interest?" *Journal of Muslims in Europe* 1: 127-141

Farquhar, Michael. 2013. *Expanding the Wahhabi Mission: Saudi Arabia, the Islamic University of Medina and the Transnational Religious Economy*. The London School of Economics and Political Science. Diss.

MSB (2018). *Att möta informationspåverkan: handbok för kommunikatörer*. Reviderad upplaga. Karlstad: Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

Olsson, Susanne 2017. "Shiah as Internal Others – A Salafi Rejection of the 'Rejecters'". *Islam and Christian Muslim Relations*, 28/4: 409-430, <http://dx.doi.org/10.1080/09596410.2017.1318545>

Olsson, Susanne. 2019. *Contemporary Puritan Salafism. A Swedish Case Study*. London: Equinox

Olsson, Susanne. 2020a. "'True, Masculine Men are not like Women!' Salafism between Extremism and Democracy". *Religions* 11(3), <https://doi.org/10.3390/rel11030118>

Olsson, Susanne. 2020b. "Advising and Warning the People: Swedish Salafis against Violence". *Muslim Preaching in the Middle East and Beyond: Historical and Contemporary Case Studies*. Red. Simon Stjernholm and Elisabeth Özdalga. Edinburgh: Edinburgh University Press

Olsson, Susanne. 2020c. "Different Types of Salafism: On Creed and Deed". *Contextualising Salafism and Salafi Jihadism*. Red. Magnus Ranstorp. Köpenhamn: Nationalt Center for Forebyggelse af Ekstremisme, 38-54. <https://www.stopekstremisme.dk/en/extremism/contextualising-salafism-and-salafi-jihadism.pdf>,

Olsson, Susanne. 2021. "Hizb ut-Tahrir's Caliphal Counter-Narrative". *Religions* 12: 486. doi.org/10.3390/rel12070486

Olsson, Susanne; Sorgenfrei, Simon & Svensson, Jonas (kommande). "Puritan Salafis in a Liberal Democratic Context". *Salafi-Jihadism and Digital Media: The Nordic and International Context*. Red. Magnus Ranstorp, Linda Ahlerup & Philip Ahlin. New York: Routledge

Olsson, Susanne & Jonas Svensson. Kommande. "Wiping the Socks: Deferentialist Islamic Theofundamentalism". *Approaching Religion*

- Ranstorp, Magnus, Filip Ahlin, Peder Hyllengren & Magnus Normark. 2018. Mellan salafism och salafistisk jihadism. Påverkan mot och utmaningar för det svenska samhället. CATS, Försvarshögskolan. <http://fhs.diva-portal.org/smash/get/diva2:1231645/FULLTEXT02.pdf>
- Sorgenfrei, Simon. 2018. *Islam i Sverige: de första 1300 åren*. Bromma: Myndigheten för stöd till trossamfund
- Sorgenfrei, Simon. 2019. Möjlig informationspåverkan riktad mot Sverige från shia-inspirerade aktörer: en kunskapsöversikt. Stockholm: Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.
- Sorgenfrei, Simon. 2021a. "Branding Salafism. Salafi Missionaries as Social Media Influencers". *Method & Theory in the Study of Religion*. Tillgänglig online: <https://brill.com/view/journals/mtsr/aop/article-10.1163-15700682-12341515/article-10.1163-15700682-12341515.xml>
- Sorgenfrei, Simon. 2021b. "Crowdfunding Salafism: Crowdfunding as Salafi Missionising Method." *Religions*, 12(3). Tillgänglig online: <https://doi.org/10.3390/rel12030209>
- Sorgenfrei, Simon. 2021c. "'Perhaps We See it in Negative Terms, but, Ultimately, it is Positive': The Responses of Swedish Salafis to COVID-19". *Tidskrift för islamforskning*, 15(2), 40–62, Tillgänglig online: <https://doi.org/10.7146/tifo.v15i2.125959>
- Sorgenfrei, Simon (2021d). "'Vi kanske ser det negativt, men det är positivt i slutändan': Svenska salafisters responser på Covid-19". *Chaos. Skandinavisk tidsskrift för religionshistoriske studier* 73(1): 11-32, Tillgänglig online: <http://sh.diva-portal.org/smash/get/diva2:1614383/FULLTEXT01.pdf>
- Stolz, Joerg & Jean-Claude Usunier. 2019. *Religions as Brands. New Perspectives on the Marketization of Religion and Spirituality*. London: Ashgate
- Svensson, Jonas. 2020. "Computing Swedish Salafism: An Example of a Digital Humanities Approach to Collecting, Organizing, and Analyzing Data on Web-based Salafi Missionary Activity in Sweden". *Journal of Religion in Europe* 1(aop): 1-22
- Svensson, Jonas. 2021a. "The 'Radical Muslim' in the Swedish News: Using Computer-Assisted Methods to Map a Discourse". *Tidskrift för Islamforskning* 15(1): 107-121. <https://doi.org/10.7146/tifo.v15i1.126874>
- Svensson, Jonas. 2021b. "Mönster i svensk YouTube-salafism. Datorassisterad metadataanalys som urvalsmetod i religionsvetenskapliga studier av videomaterial on-line". *Religionsvetenskaplig tidskrift* 73(1): 62-85. <https://tidsskrift.dk/rvt/article/view/129550/175364>
- Svensson, Jonas, under peer-review. "Mönster i rappakaljan. Ett experiment med datorassisterad, urvalsgenererande fjärläsning av automatiskt transkriberade salafistiska predikningar på svenska."
- Svensson, Jonas. Opublicerad. "A Dead-End Attempt"

Onlineresurser:

- <https://darulhadith.com/om-oss/>, besökt 2021-11-25
- <https://islam.nu/om-oss/>, besökt 2021-11-25
- <https://www.msb.se/sv/amnesomraden/msbs-arbete-vid-olyckor-kriser-och-krig/psykologiskt-forsvar/om-msbs-arbete-med-informationspaverkan/>, besökt 2021-11-25
- <https://rib.msb.se/filer/pdf/27379.pdf>, besökt 2021-11.25
- <http://www.sou.gov.se/wp-content/uploads/2019/05/Direktiv-2018-80-En-ny-myndighet-för-psykologiskt-försvär.pdf>, besökt 2021-11-25

Projektpublikationer

- Olsson, Susanne. 2020. "'True, Masculine Men are not like Women!' Salafism between Extremism and Democracy". *Religions* 11(3), <https://doi.org/10.3390/rel11030118>
- Olsson, Susanne. 2020. "Advising and Warning the People: Swedish Salafis against Violence". *Muslim Preaching in the Middle East and Beyond: Historical and Contemporary Case Studies*. Red. Simon Stjernholm and Elisabeth Özdalga. Edinburgh: Edinburgh University Press
- Olsson, Susanne. 2020. "Different Types of Salafism: On Creed and Deed". *Contextualising Salafism and Salafi Jihadism*. Red. Magnus Ranstorp. Köpenhamn: Nationalt Center for Forebyggelse af Ekstremisme, 38-54. <https://www.stopekstremisme.dk/en/extremism/contextualising-salafism-and-salafi-jihadism.pdf>
- Olsson, Susanne. 2020. "Väldsbejakande religion i Sverige". *Migration, religion och polisiärt arbete*. Red. Göran Larsson & Simon Sorgenfrei, Lund: Studentlitteratur, 181-202
- Olsson, Susanne. 2021. "The Radical Need of a Critical Language: On Radical Islam". *Religions* 12(4), <https://doi.org/10.3390/rel12040225>
- Olsson, Susanne. 2021. "Politiska perspektiv". *Religionshistoria: en introduktion till teori och metod*. Red. Olof Sundqvist & Egil Asprem. Lund: Studentlitteratur, 219-240
- Olsson, Susanne. 2021. "Hizb ut-Tahrir's Caliphal Counter-Narrative". *Religions* 12, <https://doi.org/10.3390/rel12070486>
- Olsson, Susanne. 2021. "Hal tawjid radikaliya sakinah fi al-swid? (Is There Latent Radicalism in Sweden?)." *Al-Mesbar studies & Research Center Monthly Book*, 174. Al-Mesbar, Dubai, 61-84
- Olsson, Susanne & Simon Sorgenfrei. 2019. "Islam and Islamic Studies in Scandinavia". *Oxford Research Encyclopedias*, 1-34. Online publikation, april 2019. <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190228637.013.658>
- Olsson, Susanne & Simon Sorgenfrei. 2021. "Salafism". *Islam - en religionsvetenskaplig introduktion*. Red. Susanne Olsson & Simon Sorgenfrei. Stockholm: Liber, 282-295
- Olsson, Susanne; Sorgenfrei, Simon & Svensson, Jonas (kommande). "Puritan Salafis in a Liberal Democratic Context". *Salafi-Jihadism and Digital Media: The Nordic and International Context*. Red. Magnus Ranstorp, Linda Ahlerup & Philip Ahlin. New York: Routledge
- Olsson, Susanne & Leif Stenberg. 2021. "Territory at Stake! In Defense of "Religion" and "Islam". *What is Islamic Studies? European and North American Approaches to a Contested Field*. Red. Leif Stenberg & Philip Wood. Edinburgh: Edinburgh University Press, 82-105
- Olsson, Susanne & Jonas Svensson. Kommande. "Wiping the Socks: Differentialist Islamic Theofundamentalism". *Approaching Religion* (<https://journal.fi/ar>)
- Roald, Anne Sofie. 2021. "Muslim Youth's Estrangement from Swedish Majority Society: Influences from the Minority". *Tidskrift för islamforskning* 15(1), <https://doi.org/10.7146/tifo.v15i1.126882>
- Sorgenfrei, Simon. 2019. Möjlig informationspåverkan riktad mot Sverige från shia-inspirerade aktörer: en kunskapsöversikt. Stockholm: Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. Tillgänglig online: <https://rib.msb.se/filer/pdf/28995.pdf>
- Simon Sorgenfrei. 2021. "Branding Salafism. Salafi Missionaries as Social Media Influencers." *Method & Theory in the Study of Religion*. Tillgänglig online: <https://brill.com/view/journals/mtsraop/article-10.1163-15700682-12341515/article-10.1163-15700682-12341515.xml>
- Sorgenfrei, Simon. 2021. "Crowdfunding Salafism: Crowdfunding as Salafi Missionising Method." *Religions*, 12(3). Tillgänglig online: <https://doi.org/10.3390/rel12030209>

Sorgenfrei, Simon. 2021. "Perhaps we see it in negative terms, but, ultimately, it is positive' : The responses of Swedish Salafis to COVID-19". *Tidskrift for islamforskning*, 15(2): 40–62. Tillgänglig online: <https://doi.org/10.7146/tifo.v15i2.125959>

Sorgenfrei, Simon. 2021. "Vi kanske ser det negativt, men det är positivt i slutändan': Svenska salafisters responser på Covid-19". *Chaos. Skandinavisk tidsskrift for religionshistoriske studier* 73(1): 11-32 <http://sh.diva-portal.org/smash/get/diva2:1614383/FULLTEXT01.pdf>

Sorgenfrei, Simon & Simon Stjernholm. Kommande. "Sufi-Salafists, an Axymoron?" (prel. titel). *Approaching Religion* (<https://journal.fi/ar>)

Svensson, Jonas. 2020. "Computing Swedish Salafism: An Example of a Digital Humanities Approach to Collecting, Organizing, and Analyzing Data on Web-based Salafi Missionary Activity in Sweden". *Journal of Religion in Europe* 1(aop): 1-22

Svensson, Jonas. 2021. "The 'Radical Muslim' in the Swedish News: Using Computer-Assisted Methods to Map a Discourse". *Tidskrift for Islamforskning* 15(1): 107-121. <https://doi.org/10.7146/tifo.v15i1.126874>

Svensson, Jonas. 2021. "Mönster i svensk YouTube-salafism. Datorassisterad metadataanalys som urvalsmetod i religionsvetenskapliga studier av videomaterial online". *Religionsvetenskaplig Tidskrift* 73: 62-85. <https://tidsskrift.dk/rvt/article/view/129550/175364>

Svensson, Jonas. Under peer-review. "Mönster i rappakaljan. Ett experiment med datorassisterad, urvalsgenererande fjärrläsning av automatiskt transkriberade salafistiska predikningar på svenska."



Myndigheten för
samhällsskydd
och beredskap

I samarbete med:

